

Първа глава

СЪЩНОСТ НА ФИНАНСОВО-СТОПАНСКИЯ АНАЛИЗ

1. Кратка характеристика на финансово-стопанския анализ

Под икономически анализ в широк смисъл се разбира анализ на съвкупността от отношения, които възникват в процеса на производството, размяната, разпределението и потреблението на стопанските блага. Икономическият анализ представлява обобщена характеристика на аналитичните процедури изобщо, които се свеждат до използването на различни методи и модели за оценка, творческо осмисляне и обосноваване на явленията и процесите в икономиката.

В тесен смисъл думата "анализ" означава разчленяване на дадено явление или предмет на съставните му елементи, за да могат те да се изучат като части от цялото. По този начин е възможно да се изясни и разбере вътрешноприсъщата същност на изследваното явление (или предмет) и да се определят значението и влиянието на всички съставни елементи върху тази същност.

Общата икономическа теория разграничава икономическия анализ на макро- и микроикономически анализ. Макроикономиката изследва функционирането на националните икономически системи, като основни обекти на изучаване са например общото равнище на цените, заетостта, брутният вътрешен продукт, държавният бюджет, трудовите отношения и др. Микроикономиката изучава поведението на отделните икономически закономерности и/или субекти. Основни обекти на изследване от микроикономиката са например цените на отделните ресурси; начинът на функциониране на отделните предприятия; конкурентоспособността и др. Съвкупността от аналитични процедури в макро- и микроикономиката е известна съответно като макроикономически и микроикономически анализ (вж. схема 1.1)¹.

По същество микроикономическият анализ е анализ на дейността на отделните предприятия. Той може да се разграничи на анализ на финансово-стопанската дейност на предприятията (финансово-стопански анализ) и технико-икономически анализ. При формиране на системата от показатели за финансово-стопанския анализ на предприятието доминира паричният (стойностен) измерител, а при технико-икономическия анализ по-широко приложение намират критериите и показателите, които не са в парично изражение.

¹ Вж. Ковалев, В. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание, статия, <http://www.buh.ru/document-111>, с. 2.

Схема 1.1. Икономически анализ

Финансово-стопанският анализ се разглежда в три взаимно свързани помежду си аспекта. Финансово-стопанският анализ е наука, заемаща самостоятелно място в научното пространство. Като наука той обективно притежава свои предмет, обект, съдържание, метод, методика, методология, цели, задачи, функции, организация и принципи. Финансово-стопанският анализ е специфична функция на управление в системата за управление на предприятията. Той е практическо проявление на управленската функция анализирани. Финансово-стопанският анализ като практико-приложна дейност е подсистема в системата на финансовия мениджмънт на предприятието.

Финансово-стопанският анализ изучава цялостната дейност на предприятието: във взаимните връзки и зависимости между отделните ѝ елементи (маркетингова, иновационна, инвестиционна, основна, търговска, финансова дейност), пасивното и активното проявление и движение на стойността, ефективността от използването на ресурсите и изобщо ефективността на бизнеса, въз основа на информационната база на анализа, посредством елементите от метода на анализа, методиката и методологията за анализ, с цел установяване на определящи и

важни връзки, взаимоотношения и тенденции в дейността на предприятието, като въз основа на резултатната аналитична информация се изработват и вземат правилни, обосновани и ефективни управленски решения.

Съобразно потребностите от информация при финансово-стопанския анализ се поставят разнообразни цели и задачи. Под "цел" се разбира изучаване на настоящото състояние на обекта на анализа и на тази основа изработване на негово желано бъдещо състояние.

При провеждането на финансово-стопанския анализ могат да се поставят цели, свързани например със: изследване на поведението и динамиката на съществени (ключови) показатели, които дават обективна и точна характеристика на дейността на предприятието за анализирания период (отчетен период или част от него); изследване на преките фактори, влияещи върху формирането и динамиката на резултативните показатели, характеризиращи финансовите резултати, финансовото състояние, ефективността от използването на ресурсите, ефективността на бизнеса и паричните потоци на предприятието; определяне на очакваните параметри на темповете на развитие на предприятието в оперативен и стратегически аспект; вземане на инвестиционни решения; вземане на решения за кредитно финансиране на дейността на предприятието (дългосрочно или краткосрочно); изследване на конкурентоспособността както на предлаганите продукти, стоки или услуги, така и на предприятието като цяло; изследване на пазарния дял и възможностите за заемане на нови пазарни ниши; анализ на клиентите, в т.ч. задържане на редовните и привличане на нови клиенти, и др.; правилно стратегическо позициониране на предприятието на конкурентния пазар; проучване опыта на водещи предприятия със сроден предмет на дейност с оглед прилагане на положителния опит в неговата дейност и др.

Поставените при анализа цели могат да бъдат постигнати посредством решаване на конкретни задачи. Те се разглеждат като конкретизация на целите в съответствие с организационната рамка на анализа в предприятието.

От гледна точка на системния подход и в зависимост от използваните източници на информация финансово-стопанският анализ може да се разграничи на финансов (външен) анализ и управленски (вътрешен) анализ (вж. схема 1.2)².

Финансовият анализ се провежда въз основа на информация от финансовите отчети на предприятията, т.е. на публичната (външна) отчетност. Това е обективна предпоставка за унифициране на аналитичните методики.

Управленският анализ се провежда на широка информационна основа, като се използват различни видове информация (прогнозна, счетоводна, оперативна, статистическа, нормативна, техническа, технологична, екологична и др.), като в по-голямата си част тази информация не е достъпна за външни потребители.

² Вж. Ковалев, В. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание, статья, <http://www.buh.ru/document-111>, с. 5.